

Διακρίνετε τους έγκυρους όρους από τον διαδικτυακό «θόρυβο»!

Αγαπητοί, φίλες και φίλοι,

Εκ μέρους των Συμβουλίων της ΕΛΕΤΟ και των συλλογικών μελών της σας καλησπερίζω και σας εύχομαι **Καλή Χρονιά!** Μέλη και φίλοι της ΕΛΕΤΟ και της ελληνικής γλώσσας και ορολογίας, μας τιμάτε κάθε χρόνο με την παρουσία σας σε τούτη την εκδήλωση. Αυτή είναι η πρώτη και τακτική εκδήλωση του έτους· θα κόψουμε την πίτα και θα ευχηθούμε να πάνε όλα καλά μέσα στο 2013, τα προσωπικά και τα οικογενειακά του καθενός μας, τα συλλογικά της ΕΛΕΤΟ και των οργάνων της και ειδικότερα το 9^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» (7–9 Νοεμβρίου) και τα γενικότερα κοινωνικά και εθνικά, αλλά και τα παγκόσμια. Οι ευχές δεν αποτελούν μόνο έκφραση επιθυμιών μας· δηλώνουν ταυτόχρονα και τη διάθεση και τη θέλησή μας να συμβάλουμε ώστε αυτές να εκπληρωθούν. Και η αισιοδοξία μαζί με την συνειδητή και αδιάλειπτη προσπάθειά μας αποτελούν συντελεστές για την εκπλήρωσή τους.

Δεν θα σας κουράσω με πολλά λόγια. Το θέμα μου, αυτή τη φορά, είναι ο «**θόρυβος**»· ο διαδικτυακός «θόρυβος» μέσα στον οποίο είναι «χωμένοι» οι όροι, οι **έγκυροι όροι**. Ο «θόρυβος» που προκύπτει από τα χιλιάδες «ευρήματα» των διαδικτυακών μηχανών αναζήτησης και πρώτης και καλύτερης της διάσημης μηχανής **Γκουγκλ**. Ψάχνεις για έναν ελληνικό όρο ή για την ελληνική απόδοση ενός ξενόγλωσσου όρου από συγκεκριμένο θεματικό πεδίο. Η σωστή κίνηση είναι να αναζητήσεις **ειδικά** λεξικά, γλωσσάρια ή βάσεις όρων που έχουν εκδοθεί από **ειδικά** συλλογικά όργανα ή φορείς και είναι αποδεκτά μέσα στην κοινότητα του **ειδικού** θεματικού πεδίου. **Αυτά** είναι που περιέχουν **έγκυρους όρους**. Και τα **γενικά** λεξικά μπορούν να βοηθήσουν σε κάποιο βαθμό γιατί περιέχουν ειδικούς όρους σε ένα ποσοστό της τάξης του 20%. Αντί για όλα αυτά, όμως, «βάζεις» το ερώτημα στη μηχανή Γκουγκλ και βασίζεσαι στην **απόκρισή** της...

Αν διαβάσουμε, σε ένα κείμενο, κάποιον **ειδικό όρο** (μονολεκτικό ή πολυλεκτικό) η **έννοια** του οποίου μας είναι **άγνωστη** – προσέξτε· δεν είπα «κάποιον **άγνωστο** ειδικό όρο», γιατί ο όρος **έπαψε να είναι άγνωστος** από τη στιγμή που τον διαβάσαμε, αλλά **άγνωστη** μάς είναι η αντίστοιχη **έννοια** – τις περισσότερες φορές δεν μπορούμε να συναγάγουμε την **ειδική έννοια**, χωρίς να συμβουλευτούμε **κάποιον που γνωρίζει** την ειδική έννοια (όπως π.χ. έναν **ειδικό** του θεματικού πεδίου) ή κάποιον **ορολογικό πόρο** (ειδικό λεξικό, ειδικό γλωσσάριο, ειδική βάση όρων, ...). Όση **διαφάνεια** και αν έχει ένας **όρος** δεν είναι δυνατόν να αποδίδει συμπυκνωμένα **όλα τα χαρακτηριστικά** της **έννοιας**· αυτό αποτελεί «προτέρημα» μόνο του **ορισμού**. Ο ειδικός όρος μπορεί να ξεκινήσει από κάποιον μεμονωμένο πρώτον ονοματοθέτη, αλλά **δοκιμάζεται** και **δοκιμοποιείται** από τα μέλη της κοινότητας του θεματικού πεδίου και εντάσσεται στην **ειδική γλώσσα** του πεδίου.

Μέσα στην «επικράτεια» ενός οποιουδήποτε κειμένου, πρωτοτύπου ή μεταφράσματος, οι **ειδικοί όροι** αποτελούν **νησίδες ανεξαρτησίας**, ουσιαστικά **πρεσβείες των** αντίστοιχων **ειδικών εννοιών** στις οποίες δεν επιτρέπεται να επεμβαίνει ο συντάκτης, ο μεταφραστής ή, γενικά, ο χρήστης του κειμένου.

Στην πλειονότητά τους οι όροι είναι **σύνθετοι**¹ και αυτοί στην πλειονότητά τους **πολυλεκτικοί**. Η **σειρά** των

¹ Οι σύνθετοι όροι είναι σύμπλοκοι όροι (δηλαδή: σύνθετες ή παρασύνθετες λέξεις ή πολύλεκτα) ή συμμείγματα.

λέξεων στον όρο, οι *πτώσεις*, η ύπαρξη ή όχι *άρθρων* μέσα σ' αυτόν δεν αποτελούν στοιχεία παραλλάξιμα ούτε τροποποιήσιμα από τον χρήστη του κειμένου. Ο χρήστης πρέπει να βρει τον **έγκυρο όρο**: οι διάφορες άλλες παραλλάσσουσες μορφές, εφόσον δεν είναι επικυρωμένες από ειδικούς του πεδίου είναι **ακατάλληλες έως λανθασμένες** για να αντιπροσωπεύσουν την **έννοια** που αποδίδει ο έγκυρος όρος.

Παραδείγματα: α) Ως όροι της φυσικής, οι λέξεις: **φωτοβολία, φωτεινότητα, φωτισμός, φωταύγεια** αντιπροσωπεύουν συγκεκριμένες φυσικές **έννοιες** (φυσικά μεγέθη) τις οποίες ΔΕΝ μπορεί να συναγάγει **αναλύοντας τις λέξεις και μόνο** ο αναγνώστης που δεν τις γνωρίζει ήδη· πολύ περισσότερο δε να τις περιγράψει «με δικά του λόγια» ή να τις εναλλάξει στη χρήση τους. β) Ο έγκυρος όρος για την «ταχύτητα με την οποία διαδίδεται το φως» είναι **ταχύτητα του φωτός** και ΟΧΙ **ταχύτητα φωτός**, που σήμερα τείνει να γίνει και καθημερινή φράση. γ) Ο έγκυρος όρος για την «μονάδα θερμοδυναμικής θερμοκρασίας» είναι **κέλβιν** και ΟΧΙ **βαθμός Κέλβιν** ΟΥΤΕ **βαθμός της κλίμακας Κέλβιν**.

Η ψηφιακοποίηση και διαδίκτυωση με την επακόλουθη ανάπτυξη μεγάλου όγκου επιγραμμικά διαθέσιμου μονογλωσσικού και πολυγλωσσικού κειμενικού υλικού και η ταυτόχρονη ανάπτυξη των μηχανών αναζήτησης έχουν **δυσμενή επίδραση** στην ορολογία των ειδικών θεματικών πεδίων, η οποία οφείλει να αντιπροσωπεύει **αδιαμφισβήτητα** και **αναμφίσημα** τις **ειδικές έννοιές** τους. Και αυτό δεν οφείλεται στην ίδια την τεχνολογία και στην ανάπτυξή της, αλλά στον τρόπο με τον οποίο αυτή χρησιμοποιείται. Σήμερα, οι μηχανές αναζήτησης έχουν υποκαταστήσει τόσο τα έντυπα ειδικά λεξικά, που μένουν σκονισμένα στα ράφια των βιβλιοθηκών, όσο και τα ηλεκτρονικά λεξικά στα οποία οι μηχανές αυτές δεν έχουν πρόσβαση. Οι όροι των λεξικών αυτών κινδυνεύουν να απαξιωθούν αντικαθιστώμενοι με νέους (δήθεν αναγκαίους) σε μια διαρκή «επανεφεύρεση του τροχού».

Διατρέχοντας, δειγματοληπτικά, κάμποσα από τα **χιλιάδες** «αποτελέσματα» μιας μηχανής αναζήτησης, βρίσκει κανένας τις **λέξεις του όρου** τον οποίο αναζητεί με όλους τους δυνατούς συνδυασμούς, συντεταγμένες ή όχι, σε διάφορα περιβάλλοντα, από, λίγους σχετικά, **ορολογικούς πόρους** (διαδικτυακά λεξικά και σοβαρά ειδικά κείμενα όπως: άρθρα, λεξιλόγια και γλωσσάρια) μέχρι ανόητες συζητήσεις καφενείου ή ακόμα και χαμαιτυπείου, που, δυστυχώς, **είναι και θα είναι** καταγεγραμμένες και θα **«συγκαταμετρούνται»** σε κάθε αναζήτηση των λέξεων αυτών με την εν λόγω μηχανή και όχι μόνο.

Τι μπορεί να γίνει;

Από την πλευρά των **ορολογικών πόρων**, πρέπει οι **φορείς έγκυρων όρων** (πανεπιστήμια, επιστημονικές και επαγγελματικές ενώσεις, συλλογικά όργανα ορολογίας κ.ά.) να εμπλουτίσουν το Ίντερνετ με όσο το δυνατόν περισσότερα **λεξικά, γλωσσάρια, λεξιλόγια, βάσεις όρων** και κυρίως να παρέχουν την δυνατότητα πρόσβασης στις μηχανές αναζήτησης.

Από την πλευρά του **χρήστη-αναζητητή όρων** χρειάζεται σοβαρή προσπάθεια. Για την ουσιαστική αξιοποίηση της **από-κρίσης** μιας μηχανής αναζήτησης, χρειάζεται να γίνει **διά-κρίση** του «σήματος» από τον «θόρυβο»², ύστερα από **σύγ-κρίση** των εμφανιζόμενων αποτελεσμάτων με το ζητούμενο και **κρίση της αξίας** ή **αξιοπιστίας** τους πριν από την τελική **έγ-κρίση** και **χρήση** τους. Η σειρά είναι: **απόκριση – σύγκριση – κρίση – διάκριση – έγκριση – χρήση**. Με άλλα λόγια, από μια **απόκριση** της μηχανής αναζήτησης, για την αποκάλυψη του **έγκυρου όρου** χρειάζεται: **κρίση, κρίση, κρίση και πάλι κρίση πριν απ' τη χρήση!**

Σας ευχαριστώ πολύ για την υπομονή σας! Καλή Χρονιά!

Κ. Βαλεοντής

² της χρήσιμης πληροφορίας από όλες τις άχρηστες (άσχετες, λανθασμένες, παραποιημένες, διαστρεβλωμένες κτλ.)